



Antea Group Archeologie 2017/134

Bureauonderzoek

Dorpstraat 51 Riel

projectnummer 418967
definitief revisie 00
26 september 2017

Antea Group Archeologie 2017/134

Bureauonderzoek

Dorpstraat 51 Riel

projectnummer 418967
definitief revisie 00
26 september 2017

Auteurs

G. Sophie
J.E. Colijn

Opdrachtgever

De heer C. Rasenberg
Dorpsstraat 51A
5133 AE Riel

datum vrijgave	beschrijving revisie 00	goedkeuring	vrijgave
25-10-2017	definitief	M. Fransen	P.F.G.M. Kennes

Inhoudsopgave

Blz.

Samenvatting	2
1 Inleiding	3
2 Beschrijving onderzoekslocatie	4
2.1 Begrenzing onderzoeks- en plangebied	4
2.2 Huidig en toekomstig gebruik	4
2.3 Archeologisch beleid	4
2.4 Landschappelijke situatie	5
2.4.1 Historische situatie en mogelijke verstoringen	7
3 Bekende waarden	11
3.1 Archeologische waarden	11
3.2 Ondergrondse bouwhistorische waarden	12
4 Archeologische verwachting	13
4.1 Bestaande verwachtingskaarten	13
4.2 Gespecificeerde archeologische verwachting	13
5 Conclusies en advies	15
5.1 Conclusies	15
5.2 (Selectie)advies	15
Literatuur en geraadpleegde bronnen	16
Bijlagen	
1 Archeologische perioden	
2 AMZ-cyclus	
Kaartbijlagen	
418967-ARCHIS Gegevens uit ARCHIS	

Administratieve gegevens

Projectnummer Antea Group 418967
OM-nummer 4564289100
Provincie Noord-Brabant
Gemeente Goirle
Plaats Riel
Toponiem Dorpstraat 51

Kaartblad 50E
Coördinaten 129667/3932296 129696/393251
129701/393243 129662/393225
Opdrachtgever De heer C. Rasenberg
Uitvoerder Antea Group
Datum uitvoering september 2017
Projectteam M. Fransen (projectleider)
G. Sophie (senior KNA archeoloog)
J.E. Colijn (KNA archeoloog)

Vrijgave conform KNA H.J.L.C. Koopmanschap (senior KNA-archeoloog)
Bevoegd gezag Gemeente Goirle

Beheer documentatie Antea Group



Afbeelding 1. Uitsnede topografische kaart 1:25.000 met ligging plangebied (niet op schaal).

Samenvatting

In september 2017 heeft Antea Group in opdracht van de heer Rasenberg een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor een locatie achter Dorpstraat 51 te Riel (gemeente Goirle). Op deze locatie is opdrachtgever voornemens een nieuwe woning te realiseren die ontsloten wordt op de Ronde Akkers.

In het kader van de ruimtelijke onderbouwing voor het toekomstige bouwblok diende een aantal omgevingsonderzoeken te worden uitgevoerd. Dit archeologisch bureauonderzoek is er daar één van.

Voor zover bekend voert de gemeente Goirle geen eigen specifiek grondgebied gebonden archeologiebeleid, dat is vastgelegd in een nota of beleidskaart.¹ Ten tijde van het opstellen van dit archeologisch bureauonderzoek kende de gemeente wel een erfgoedverordening. Daarin staan regels over het aanwijzen en wijzigen van monumenten, maar geen regels met ondergrenzen en verplichtingen voor archeologisch onderzoek.

Op basis van de (algemene) gegevens die voor dit bureauonderzoek zijn geraadpleegd is de archeologische verwachting voor het plangebied hoog. Deze verwachting kan echter worden genuanceerd op basis van de verhoudingsgewijs lage ligging ten opzichte van de omgeving en de tijdens het milieukundige onderzoek aangetroffen dikke zandige leemlaag. Het natte karakter van delen van gebieden die (sterk) leemhoudend zijn, zorgen er voor dat soortgelijke gebieden in Noord-Brabant niet als voorkeursgebieden voor bewoning werden benut.

Dit in combinatie met mogelijke kuilen op het achtererf van een looierij leidt ertoe dat de verwachting kan worden bijgesteld tot laag.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek adviseren wij de kans op het aantreffen van archeologische resten in het plangebied te handhaven conform de beschikbare afgeleide van de provinciale cultuurhistorische waardenkaart. Daarbij geven we de bevoegde overheid als suggestie mee de resultaten van het milieu-hygiënische onderzoek mee te wegen als resultaat bij het archeologisch bureauonderzoek. Op basis van de archeologische interpretatie van de milieukundige boringen en gelet op de beperkte omvang van voorliggend plangebied adviseren wij de bevoegde overheid af te zien van een afzonderlijke veldtoets in termen van de KNA 4.0 en voorliggend bureauonderzoek aan te merken als afdoende voor het nemen van een selectiebesluit.

Bovenstaande betreft een selectieadvies. Het nemen van een selectiebesluit is voorbehouden aan de bevoegde overheid, in deze de gemeente Goirle.

¹ www.goirle.nl

1 Inleiding

In september 2017 heeft Antea Group in opdracht van de heer Rasenberg een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor een locatie achter Dorpstraat 51 te Riel (gemeente Goirle). Op deze locatie is opdrachtgever voornemens een nieuwe woning te realiseren die ontsloten wordt op de Ronde Akkers.

In het kader van de ruimtelijke onderbouwing voor het toekomstige bouwblok diende een aantal omgevingsonderzoeken te worden uitgevoerd. Dit archeologisch bureauonderzoek is er daar één van.

Het doel van het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Daarbij worden vragen gesteld zoals bijvoorbeeld “Waar kunnen we wat verwachten?” Voor het opstellen van een dergelijke verwachting wordt gebruik gemaakt van reeds bekende archeologische waarnemingen, historische kaarten, bodemkundige gegevens en informatie over de landschappelijke situatie. Een gespecificeerde verwachting gaat in op de mogelijke aanwezigheid, het karakter, de omvang, datering en eventuele (mate van) verstoring van archeologische waarden binnen het plangebied.

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de protocollen van de KNA 4.0 zoals deze geldend zijn onder de BRL 4000. Antea Group is gecertificeerd voor alle wettelijk verplichte protocollen.

2 Beschrijving onderzoekslocatie

2.1 Begrenzing onderzoeks- en plangebied

Het plangebied is een locatie van circa 500 m² achter de Dorpstraat 51 te Riel (gemeente Goirle). Het plangebied wordt begrensd door de Dorpstraat 51 met erf in het oosten, de Ronde Akkers in het westen en aangrenzende percelen aan de overige zijden.

Het onderzoeksgebied omvat het gebied waarover informatie is verzameld om een goed beeld te krijgen over de mogelijk aanwezige archeologische sporen in het plangebied. Het onderzoeksgebied is veelal groter dan het plangebied en verschilt al naar gelang het te onderzoeken aspect. In dit geval betreft dit het gebied dat is gelegen binnen een cirkel met een straal van 500 rondom het plangebied. Binnen dit onderzoeksgebied geldt een vergelijkbare landschappelijke en historische situatie op basis waarvan mede het verwachtingsmodel voor het plangebied kan worden opgesteld.

2.2 Huidig en toekomstig gebruik

Huidig gebruik plangebied

Achterop het perceel Dorpstraat 51 te Riel wordt een nieuwe woning ontwikkeld, hier is momenteel sprake van een (verwilderde tuin/ braakliggend terrein.

Consequenties toekomstig gebruik

De nieuwbouw zal gepaard gaan met bodemingrepen die mogelijk dieper gaan dan een eventueel aanwezig archeologisch vlak. Dit tenzij kan worden vastgesteld dat de bodemopbouw in het verleden tot voorbij een eventueel archeologisch vlak geroerd is.

2.3 Archeologisch beleid

Voor zover bekend voert de gemeente Goirle geen eigen archeologiebeleid, dat is vastgelegd in een nota of beleidskaart.² Ten tijde van het opstellen van dit bureauonderzoek kende de gemeente wel een erfgoedverordening. Daarin staan regels over het aanwijzen en wijzigen van monumenten, maar geen regels met ondergrenzen en verplichtingen voor archeologisch onderzoek.³

Wel heeft de gemeente archeologie geborgd in het ruimtelijk beleid door het dubbel bestemmen van gebieden met archeologische waarde of trefkans. Het bestemmingsplan Kom Riel stamt uit 2007, voordat de verplichting van het borgen van archeologie op basis van wet en regelgeving verplicht werd.

De waarden op de provinciale CHW vormen de basis voor de dubbelbestemmingen in andere bestemmingsplannen. In andere bestemmingsplannen binnen de gemeente wordt voor zones met een hoge verwachting een dubbelbestemming opgenomen met als ondergrenzen 100 m² en 50 cm onder maaiveld of 0,6 m onder peil.

² www.goirle.nl

³ idem

2.4 Landschappelijke situatie

Geologie

De diepere ondergrond van Riel wordt al vanaf het Carboon door breuktektoniek beïnvloed. Riel ligt op het Kempens Hoog, net ten westen van de Feldbissbreuk. Ten oosten van deze breuklijn ligt de Centrale Slenk, een dalingsgebied waarin tot het begin van het Midden-Pleistoceen de Rijn (en de daarin opgenomen Maas) stroomde. Door sedimentatie van deze rivieren is de Centrale Slenk opgevuld met een dik pakket afzettingen die tot de Formatie van Sterksel worden gerekend. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit matig grof tot uiterst grof zand en grind waarin in mindere mate klei, zeer fijn tot matig fijn zand of keien en blokken voorkomen. De ondergrens van deze formatie is veelal grof grindhoudend en wordt vaak gekenmerkt door een sterke oranje tot roestbruine kleur als gevolg van de neerslag van ijzerhydroxiden. Op het Kempens Hoog komt deze Formatie alleen voor op de oostelijke flank als een dunne laag. In tegenstelling tot de afzettingen in de Centrale Slenk, is de formatie hier nauwelijks afgedekt door het jongere dekzand, waardoor het binnen 1.20 m onder het maaiveld al voorkomt.

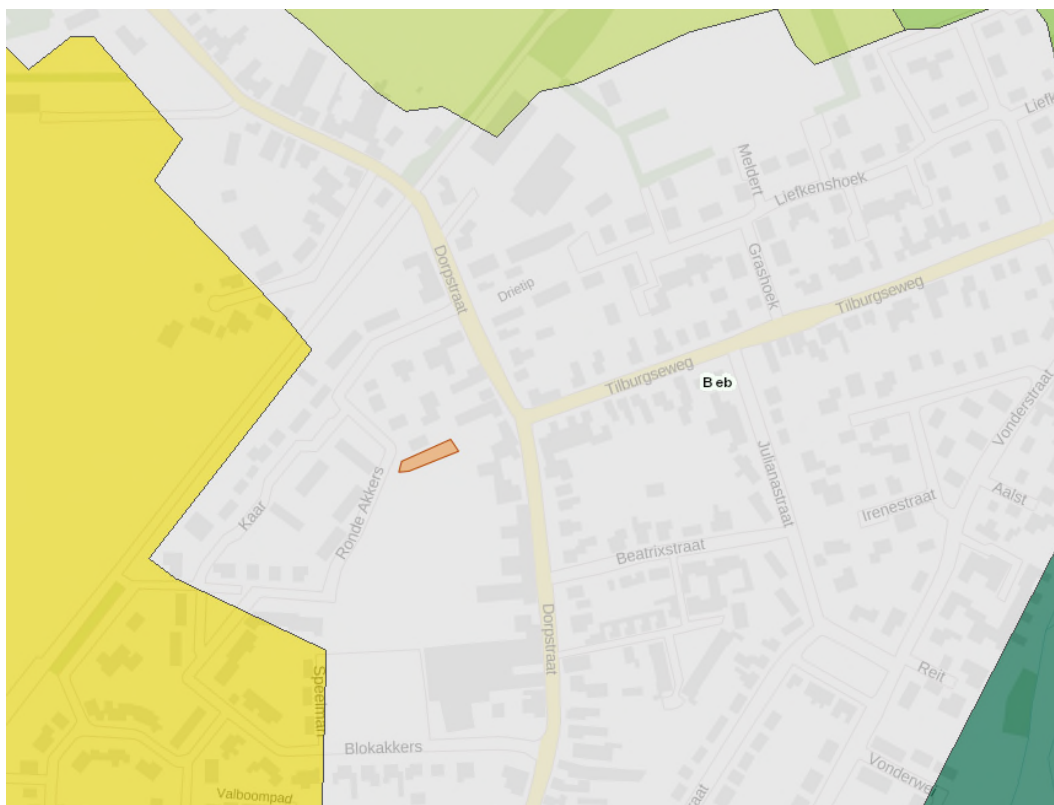
Vanaf het Laat-Pleistoceen werd de basis gelegd voor het huidige landschap. Tegen het einde van de laatste IJstijd, het Weichselien, was de bodem permanent bevroren en schaars begroeid, waardoor door de wind zand gemakkelijk kon worden verplaatst. Hierdoor ontstonden dekzandruggen en –welvingen. De hoogte van dekzandruggen en –welvingen kan oplopen tot meer dan 1,5 meter. Naast deze reliëfrijke terreinen komen ook gebieden voor waar het dekzand in de vorm van vlakten is afgezet. Deze dekzandafzettingen worden gerekend tot de formatie van Bortel en bestaat uit fijn tot matig grof zand. Over het algemeen is deze formatie onvolledig ontwikkeld op de opgeheven breukblokken in Zuid-Nederland.

Sinds de aanvang van het Holoceen heeft er nog maar weinig erosie en sedimentatie plaatsgevonden waardoor het Pleistocene landschap sindsdien nauwelijks is veranderd. Tijdens het Holoceen trad er een temperatuurstijging op waardoor de begroeiing toenam en er een eind kwam aan de afzetting van de dekzanden. In de beekdalen werd zand en leem afgezet en kwam (plaatselijk) veen tot ontwikkeling.

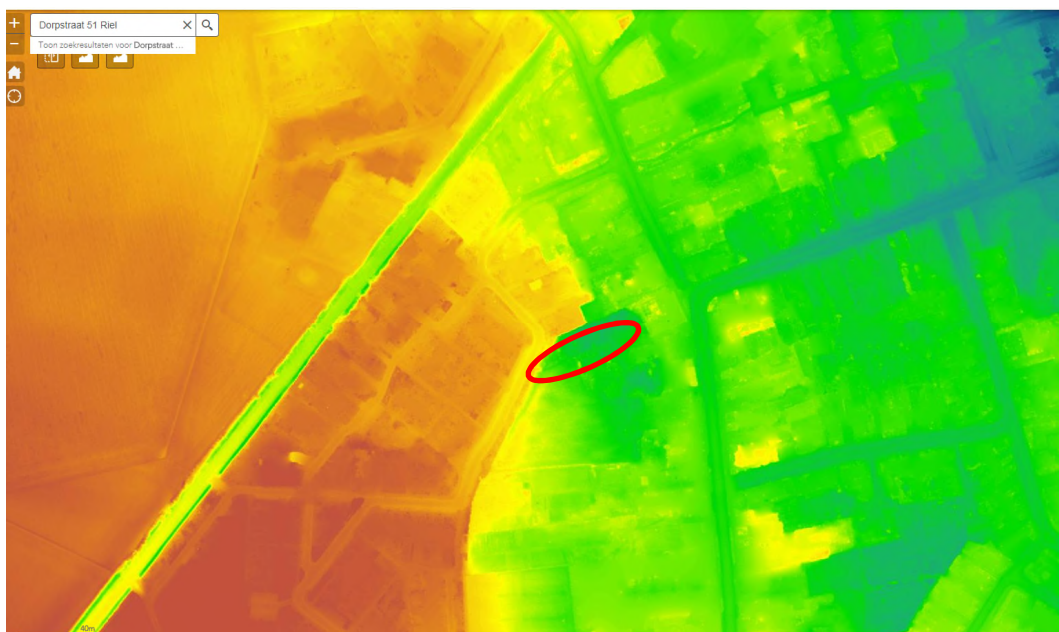
Geomorfologie en AHN

Het plangebied is niet gekarteerd vanwege de ligging in de bebouwde kom. Volgens de Geomorfologische Kaart van Nederland bestaat het gekarteerde gebied westelijk van het plangebied uit een “dekzandrug, al dan niet met oud-bouwlanddek” (kaartenheid 3K14 (afbeelding 2). Op enige afstand ten oosten is een “beekdalbodem met veen” (kaartenheid 2R4) aanwezig. Ruim ten noorden van het plangebied bevindt zich een zone “terrasafzettingen(welvingen(met dekzand)” (kaartenheid 3L12a).

Op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN2, kaartlaag maaiveld, dynamische weergave) ligt het plangebied op ongeveer 15,2 m + NAP, maar relatief laag ten opzichte van de directe omgeving (afbeelding 3).



Afbeelding 2. Uitsnede van de geomorfologische kaart met in oranje het plangebied (bron: ARCHIS3) (legenda: grijs = bebouwing, geel = dekzandrug, donkergroen = beekdalbodem met veen, lichtgroen = terrasafzettingsswelingen).

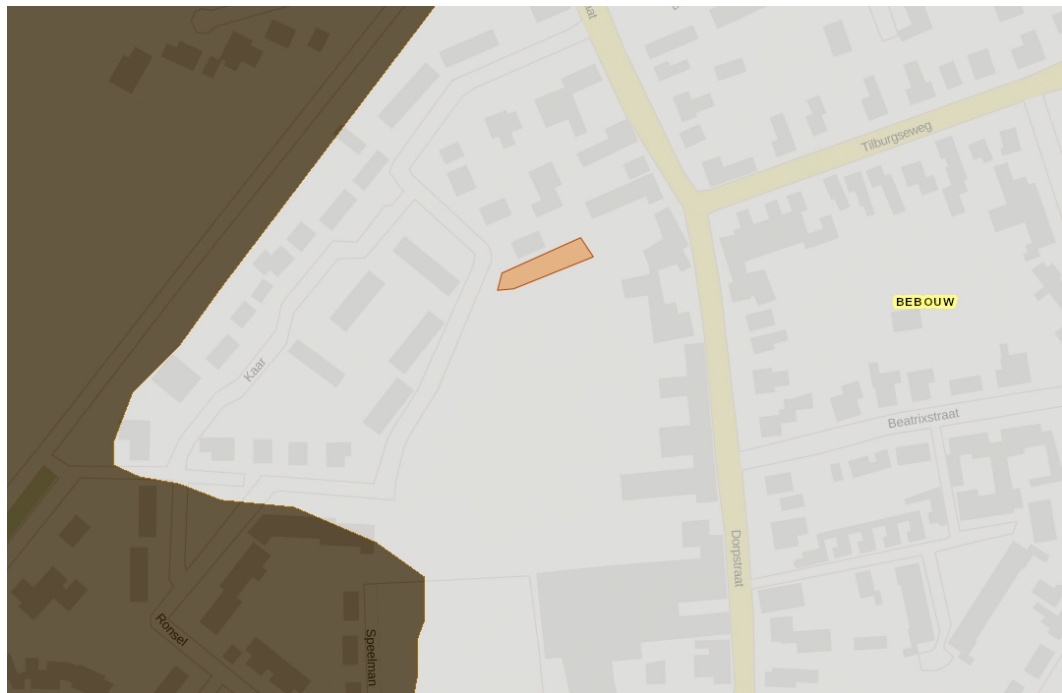


Afbeelding 3. Uitsnede van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) met in rood bij benadering het plangebied (bron: www.ahn.nl) (legenda: van blauw (laag) naar rood (hoog)).

Bodem en grondwater

Ook hier geldt dat het plangebied niet gekarteerd is. Op de bodemkaart ligt het plangebied nabij een zone met hoge zwarte enkeerdgronden, bestaande uit lemig fijn zand zEZ23.

Enkeerdgronden kennen een dikke A-horizont of antropogeen dek dat is ontstaan door langdurige potstalbemesting van het gebied. Oorspronkelijk zijn het vaak (veld)podzolgronden. De grondwatertrap bij deze nabij gelegen bodems is VI of VII. Gwt VI betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand tussen 40 en 80 cm min maaiveld staat en de gemiddeld laagste grondwaterstand dieper is dan 120 cm min maaiveld. Bij gwt VII is de gemiddeld hoogste grondwaterstand dieper dan 80 cm min maaiveld is.



Afbeelding 4. Uitsnede van de bodemkaart met in oranje het plangebied (bron: ARCHIS3/STIBOKA) (legenda: grijs = bebouwing, bruin = hoge zwarte enkeerdgronden).

2.4.1 Historische situatie en mogelijke verstoringen

Historische situatie

Op basis van de gegevens uit het omliggende gebied van Riel mag worden aangenomen dat het gebied al vanaf het paleolithicum (vanaf 8800 voor Chr.) is bezocht door rondtrekkende groepen mensen. In het neolithicum (5400-2000 voor Chr.) werd dit deel van Brabant al intensief bewoond door middel van kleinschalige nederzettingen, waarvan resten onder meer in Breda, Tilburg, Oosterhout, Dongen en Goirle zijn aangetroffen.⁴ De nederzettingen concentreerden zich daarbij vooral op de goed ontwaterde, hoger gelegen gedeelten van het landschap, zoals de hogere delen van de dekzandruggen. De lager gelegen gedeelten van het landschap, zoals de beekdalen vormden vaak een focus van religieuze/spirituele activiteit. In deze context worden vanaf het Laat Neolithicum bijzondere datasets aangetroffen, zoals votiefdepots.⁵ De ligging van

⁴ Van Gijn & Louwe Kooijmans, 2005

⁵ Fontijn, 2004; Huijbers, 2004

de locatie te Riel, een hogere zandrug op korte afstand van een beek, zal dan ook vanaf het vroege begin een gewilde plek zijn geweest voor een (tijdelijke) nederzetting.

De bewoning uit het Neolithicum zal zijn gecontinueerd in de Bronstijd (2000 – 800 voor Chr.) en de IJzertijd (800 v. Chr. -12 v. Chr.⁶ Ook in de vroege middeleeuwen (450-1050 na Chr.) was dit gebied bewoond, al is de aard en vooral de omvang van deze bewoning nog niet duidelijk. Verwacht mag worden dat de bewoning gedurende de Bronstijd vooral geschiedde door middel van solitaire boerderijen die op enige afstand van het volgende erf. Onderzoek op onder andere de Houtse Akkers te Oosterhout doet vermoeden dat de grafvelden en andere onderdelen van het rituele landschap de bindende factor binnen deze gemeenschappen zijn geweest. Gedurende de ijzertijd worden de erven en boerderijen kleiner (tweeschepig) en liggen de erven op kortere afstand tot elkaar. Voor de periode van de vroege middeleeuwen lijkt er een terugval in bewoningsintensiteit op te treden maar dit kan ook worden veroorzaakt door het feit dat de boerderijen als zodanig archeologisch moeilijker herkenbaar worden. Veel al zijn deze huizen relatief klein en licht gefundeerd.

Riel is een laatmiddeleeuws Brabants kransakkerdorp waarvan het historische nederzettingsspatroon goed bewaard is gebleven. Het is een esdorp dat niet, zoals in elders in Nederland rond, maar meer langgerekt van vorm is. Dergelijke esdorpen breidde zich namelijk uit naarmate de beschikbare bouwgrond rondom de akkers vol raakte. Nieuwe vestigingen vonden dan wat verderop aan de hoofdweg (in Riel de huidige Dorpstraat) rondom de akkers plaats.

Langs de beek bevonden zich dan de nattere gras en hooilanden voor de veehouderij vee. Rondom de akkers lagen grote vlakken heide voor het houden van schapen waarvan de mest dan weer werd gebruikt voor het vruchtbaar houden van de akkers. Door het omheinen van akkers door hagen en houtwallen ontstond een blokvormige verkaveling die rond Riel nog herkenbaar aanwezig is. Gezien de gradiëntzone van voorliggend plangebied kan niet worden uitgesloten dat het plangebied onderdeel heeft gevormd van de rand van het weidegebied van de toenmalige nederzetting(en). Wanneer dit wordt vergeleken met het kaartbeeld van de AHN blijken de hogere delen zich ten westen van het plangebied te bevinden en het lager gelegen deel van het beekdal / de dalvormige laagte nabij het plangebied aan de westzijde. Hier kan worden afgeleid dat het plangebied deel uit maakt van de overgangszone van het beekdal.

De oudste historische vermelding van Riel dateert uit 1310, het wordt dan geschreven als *Riele*. (Van Berkel en Samplonius, 2006). Er zijn verschillende verklaringen voor de herkomst van de naam maar al deze verklaringen hebben met elkaar gemeen dat het moet gaan om een gebied waar hoog en laag in elkaar overgaan. Meest waarschijnlijk is de naam samengesteld uit de delen *riet* en *lo*, wat in middelnederlands zou duiden op de aanwezigheid van een rietbos. Een dergelijk begroeiing past goed in het overgangsgebied van een lager deel van het landschap, naar een hoger deel.

In het onderzoek van het Kempenproject werd vastgesteld dat tussen de 11^e en 13^e eeuw veel nederzettingen (abrupt) verlaten werden om verplaatst te worden naar lager gelegen gebieden, in de richting van de beekdalen. Een van de oorzaken van de verplaatsing kan de extreme droogte geweest zijn, waarmee het gebied vanaf de 10^e eeuw te kampen had. Gezien de lage ligging en de relatieve geringe afstand tot het beekdal zelf is het de vraag of bij een dergelijke verplaatsing van een mogelijke laatmiddeleeuwse bewoningskern te Riel, men de gebouwen zover naar het beekdal toe verplaatst zou hebben. Overigens kan evenmin worden uitgesloten dat de nederzettingstructuur of de bouwwijze van de boerderijen gedurende hetzelfde

⁶ Schinkel, 2005

tijdsbestek eveneens wijzigde waardoor de boerderijen (en daarmee de nederzettingen) archeologisch niet meer traceerbaar zijn.

Uit het historisch onderzoek dat bij het milieukundig bodemonderzoek, zoals door opdrachtgever aangeleverd, is uitgevoerd blijkt dat op Dorpstraat 51 voorheen een leerlooierij gevestigd geweest is.

Op de kadastrale minuut 1811-1832 (oudst betrouwbare kaartbeeld) staan langs de straat die nu Dorpstraat heet op enkele plaatsen bebouwing aangegeven. Het plangebied bevindt zich achter die bebouwing op een perceel zonder bebouwing. Op de topografisch militaire kaart (Bonneblad) uit 1900 is het Bels Lijntje westelijk van het plangebied aanwezig maar is nog steeds geen bebouwing ingetekend.

In de 20^e eeuw neemt de bebouwing in Riel toe. Op de kaart van 1980 is voor het eerst de straat Ronde Akkers te herkennen. Pas in 1990 is het wijkje ten westen van het plangebied op de kaart aanwezig



Afbeelding 5. Uitsnede van de kadastrale minuut 1811-1832 (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).



Afbeelding 6. Topografisch militaire kaart 1900 (bron: www.topotijdreis.nl).

Mogelijke verstoringen

Het plangebied kan door landbouwactiviteiten in het verleden enigermate verstoord zijn geraakt. Ook het feit dat er een leerlooierij aan de Dorpstraat heeft gestaan kan op het achter terrein tot verstoringen hebben geleid.

Resultaten milieuhygiënisch booronderzoek

De opdrachtgever heeft de boorstaten van het inmiddels uitgevoerde milieuhygiënisch booronderzoek (verkenning) ter beschikking gesteld. Daarbij geven we nadrukkelijk mee dat de boorstaten niet door een archeoloog of een prospector zijn beschreven en dat deze boorprofielen daarom alleen gebruikt worden in het onderdeel bureauonderzoek als gebiedsspecifieke informatie. Deze boringen zijn niet uitgevoerd onder BRL 4000.

Het gebruik van deze gegevens leidt er toe dat we nu in algemene zin geïnformeerd zijn over de aard van het bodemprofiel in het plangebied. Anders dan de kaarten uit het bureauonderzoek beschikken we hierdoor wel over een vastgestelde bodemopbouw van het plangebied. Dit is nauwkeuriger dan het gebruik van alleen kaartmateriaal op het schaalniveau van 1:50.000.

Op de locatie van het nieuwe bouwblok is één diepe boring uitgevoerd ten behoeve van een peilbuis. Onder een 0,7 m dikke donkerbruine bouwvoor van matig fijn, matig siltig, matig humeus zand is een pakket sterk zandige leem aanwezig. Eén andere boring uit dit milieukundig bodemonderzoek is direct aan de straatzijde gezet bij nummer 51. Hier is onder een tegel en cunetzand een bouwvoor van circa 0,5 m waargenomen, met daaronder het uitgangsmateriaal. Hier is geen leem waargenomen. De twee andere diepe boringen die tijdens het onderzoek zijn uitgevoerd blijken ter plaatse van de voormalige leerlooierij gezet te zijn. Onder de bouwvoor is een laag roodbruine pulp aanwezig en de boringen zijn gestaakt op een waarschijnlijk betonnen vloer.

3 Bekende waarden

3.1 Archeologische waarden

Uit het Archeologische Informatie Systeem (ARCHIS 3) van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed zijn de bekende archeologische waarden in een omtrek van ongeveer 750 m rondom het plangebied opgevraagd. Het betreft archeologische monumenten (AMK-terreinen), archeologische waarnemingen (zoals vondsten) en meldingen van eerdere archeologische onderzoeken (zie kaart 418967–ARCHIS in de kaartenbijlage).

Gegevens uit ARCHIS: AMK-terreinen

Direct ten oosten van het plangebied bevindt zich het AMK-terrein 16850. Het gaat hier om de oude dorpskern van Riel, waarbinnen resten kunnen worden aangetroffen uit de vroegmoderne tijd en de late middeleeuwen. Ook kunnen sporen van oudere bewoning aanwezig zijn. Bewoning in de vroege en volle middeleeuwen had een meer dynamisch karakter en de plaats en grens ervan hoeft niet perse samen te vallen met die van latere bewoning.

AMK-nr	Waarde	Complex	Begin	Eind
16850	hoge archeologische waarde	Nederzetting, onbepaald	Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC	Nieuwe tijd: 1500 - 1950

Tabel 1. AMK-terreinen binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS).

Gegevens uit ARCHIS: archeologische waarnemingen

Tijdens het booronderzoek van BILAN met OM-nr. 30638 (zie hieronder) is een fragment grijsbakkend gedraaid aardewerk uit de late middeleeuwen B en een afslag van vuursteen uit het mesolithicum (zaakid. 2212428100/waarnemingsnr. 419480).

Zaakid	begin	eind	complextype	verwerving
2212428100	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B		archeologisch: boring
2212428100	Mesolithicum	Mesolithicum		archeologisch: boring

Tabel 2. Archeologische waarnemingen binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS)

Gegevens uit ARCHIS: eerdere onderzoeken

Op circa 450 m ten noordwesten van het plangebied is door Archeopro een archeologisch booronderzoek uitgevoerd (OM-nr. 27851). Dit rapport kon online helaas niet worden teruggevonden in ARCHIS of DANS/Easy.

Op 350 m ten zuiden van het plangebied is in 2010 een archeologisch bureau- en booronderzoek uitgevoerd oor BILAN (OM-nr. 30638). Uit het bureauonderzoek bleek dat het plangebied op basis van de verwachte ligging in een gebied met hoge zwarte enkeerdgronden langs het beekdal van de Ley een hoge archeologische verwachting heeft. Uit het veldonderzoek bleek dat deze enkeerdgronden hier inderdaad aanwezig zijn. Onder het esdek werd in het centrale deel van het plangebied nog een restant van een oorspronkelijk bodemprofiel aangetroffen. In het noordelijke deel was de top van de C-horizont licht verstoord. Ook werden er indicatoren aangetroffen uit

het mesolithicum en de late middeleeuwen B, die mogelijk duiden op een vindplaats. Er werd een proefsleuvenonderzoek aanbevolen.⁷

Op circa 150 m ten zuidoosten van het plangebied heeft Oranjewoud BV (nu Antea Group) een archeologisch bureau- en booronderzoek uitgevoerd in 2009 (OM-nr. 32734). Uit het bureauonderzoek bleek dat het plangebied deel uitmaakt van een overgangszone van een beekdal en een gebied met dekzandruggen. Het veldonderzoek heeft aangetoond dat het centrale deel van het plangebied deel uit heeft gemaakt van een beekdal. De randen, waarop de bebouwing zich bevindt, hebben daarbij hoger gelegen dan het centrale deel, maar nog altijd dusdanig laag dat met name ter hoogte van de Dorpsstraat in de nieuwe tijd ophogingen hebben plaatsgevonden. Er zijn geen archeologische resten aangetroffen. Het plangebied werd vrijgegeven voor wat betreft archeologie.⁸

Op 380 m ten zuiden van het plangebied is in 2014 een bureauonderzoek uitgevoerd door Aeres Milieu (OM-nr. 59748). Ook hiervan kon het rapport helaas niet worden teruggevonden op de daartoe geëigende plaatsen zoals Archis 3, KB of Dans/EASY.

Zaakid	OM-nr (oud)	type onderzoek	uitvoerder
2192924100	27851	archeologisch: boring	Archeopro
2212428100	30638	archeologisch: boring	BILAN Bureau Interdisciplinaire Landschapsanalyse
2227324100	32734	archeologisch: boring	Oranjewoud BV
2429144100	59748	archeologisch: bureauonderzoek	Aeres Milieu

Tabel 3. Eerder uitgevoerde onderzoeken binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS).

3.2 Ondergrondse bouwhistorische waarden

Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van ondergrondse archeologische waarden.⁹

⁷ Boer, 2010.

⁸ Koopmanschap en Fèber, 2009.

⁹ www.atlasleefomgeving.nl

4 Archeologische verwachting

4.1 Bestaande verwachtingskaarten

IKAW

De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) is een door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed opgestelde kaart waarop aan de hand van eerder gedane archeologische waarnemingen en de bodemkundige gegevens is aangegeven wat de kans is in een bepaald gebied archeologie aan te treffen: laag, middelhoog of hoog. Zoals de naam al aangeeft gaat het hier - vanwege schaal en extrapolatie - slechts om een ruwe indicatie.

Op de IKAW is het plangebied van wege bebouwde kom niet gekarteerd. De enkeerdgronden kennen een hoge trefkans.

Provinciale verwachtingskaart

DE CHW van de provincie Noord-Brabant is feitelijk dezelfde kaart als de IKAW. Op de CHW zijn de categorieën middelhoog en hoog echter samengevoegd. Ten westen van Riel vormt het landschap deel van het provinciaal archeologisch landschap "Dekzandeiland Alphen Baarle", maar hieraan zijn geen beleidsmaatregelen gekoppeld.

Gemeentelijke verwachtingskaart

Voor zover bekend heeft de gemeente Goirle geen eigen archeologische verwachtings- of beleidskaart. Voor de ruimtelijke ordening binnen de gemeente wordt bij het opstellen van bestemmingsplannen de CHW benut.

4.2 Gespecificeerde archeologische verwachting

Datering

Er is op basis van de bekende gegevens sprake van een hoge verwachting voor archeologische sporen uit alle perioden. In dit zogenoemde "brede verwachtingsmodel" zijn er geen gegevens bekend die archeologie uit een specifieke periode waarschijnlijk maken of resten uit periodes die met zekerheid kunnen worden uitgesloten. De resultaten van de archeologische onderzoeken uit het onderzoeksgebied laten een te diffuus beeld zien om voor een specifieke periode concrete resten op voorhand te verwachten.

Complextype

Nederzettingsterreinen, activiteitenzones, grafvelden, akkers/weide percellering etc.

Omvang

Van puntvondsten tot nederzittingslocaties tot circa 2000 m². Dit laatste komt overeen met de omvang van een erf uit de meeste archeologische perioden, maar mogelijk niet met de omvang van een erf uit de bronstijd.

Diepteligging

Direct onder de bouwvoor dan wel het antropogene dek.

Locatie

In het hele plangebied wordt de kans op het aantreffen van archeologische sporen even groot geacht.

Uiterlijke kenmerken

Nederzettingsterreinen, activiteitenzones, grafvelden, akkers/weide percellering etc.

Mogelijke verstoringen

Anders dan de verstoringen die verband houden met het gebruik van het plangebied (zie hoofdstuk 2) zijn er geen andere verstoringen voor het plangebied bekend.

5 Conclusies en advies

5.1 Conclusies

Op basis van de (algemene) gegevens die voor dit bureauonderzoek zijn geraadpleegd is de archeologische verwachting voor het plangebied hoog. Deze verwachting kan echter worden genuanceerd op basis van de verhoudingsgewijs lage ligging ten opzichte van de omgeving en de tijdens het milieukundige onderzoek aangetroffen dikke zandige leemlaag. Het natte karakter van delen van gebieden die (sterk) leemhoudend zijn, zorgen er voor dat soortgelijke gebieden in Noord-Brabant niet als voorkeursgebieden voor bewoning werden benut.

Dit in combinatie met mogelijke kuilen op het achtererf van een looierij leidt ertoe dat de verwachting kan worden bijgesteld tot laag.

5.2 (Selectie)advies

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek adviseren wij de kans op het aantreffen van archeologische resten in het plangebied te handhaven conform de beschikbare afgeleide van de provinciale cultuurhistorische waardenkaart. Daarbij geven we de bevoegde overheid als suggestie mee de resultaten van het milieu-hygiënische onderzoek mee te wegen als resultaat bij het archeologisch bureauonderzoek. Op basis van de archeologische interpretatie van de milieukundige boringen en gelet op de beperkte omvang van voorliggend plangebied adviseren wij de bevoegde overheid af te zien van een afzonderlijke veldtoets in termen van de KNA 4.0 en voorliggend bureauonderzoek aan te merken als afdoende voor het nemen van een selectiebesluit.

Bovenstaande betreft een selectieadvies. Het nemen van een selectiebesluit is voorbehouden aan de bevoegde overheid, in deze de gemeente Goirle.

Ook voor vrijgegeven (delen van) plangebieden bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Het betreft dan vaak kleine sporen of resten die niet door middel van een booronderzoek kunnen worden opgespoord. Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de Minister (de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: telefoon 033-4217456). Een vondstmelding bij de gemeentelijk of provinciaal archeoloog kan ook.

Antea Group
Oosterhout, september 2017

Literatuur en geraadpleegde bronnen

Barends *et al.*, 1986: *Het Nederlandse landschap. Een historisch-geografische benadering*. Uitgeverij Matrijs, Utrecht.

Berendsen, H.J.A., 2004 (4^e druk): *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie*. Van Gorcum, Assen.

Boer, de E., 2010. *Goirle (NB) – Riel, Maasland. Archeologisch bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennde fase)*. BILAN/BAAC, 's-Hertogenbosch.

Gijn, van A. en L. Louwe Kooijmans, 2005. *Nederland in de Prehistorie*. Bert Bakker Uitgeverij, Amsterdam.

Koopmanschap, H.J.LC. en D. la Fèber, 2009. *Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek plan gemeentewerf te Riel, gemeente Goirle*. Oranjewoud BV, Oosterhout.

Kaarten

- Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, STIBOKA/Alterra, Wageningen
- Grote Historische Atlas (1830-1855), Wolters Noordhoff, Groningen
- Geomorfologische kaart 1:50.000, Alterra, Wageningen
- Kadastrale kaarten 1811-1832 (<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>)
- Topografische kaart 1:25000 (<http://kadata.kadaster.nl>)

Internet

- ahn.maps.arcgis.com
- beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.aardeopdekaart.nl
- www.archis.cultureelerfgoed.nl
- www.atlasleefomgeving.nl
- www.pdok.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.topotijdreis.nl

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT
T. (0162) 48 70 00
E. mike.fransen@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

ISSN: 1570-6273

Copyright © 2016

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Disclaimer

Antea Group aanvaardt op generlei wijze aansprakelijkheid voor schade welke voortvloeit uit beslissingen genomen op basis van de resultaten van archeologisch (voor)onderzoek.